

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я - 2022**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З
МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

26-27 травня 2022 року

Запоріжжя
2022

УДК 342.9: 614.2

М 58

*Рекомендовано до друку Центральною методичною радою
Запорізького державного медичного університету
(протокол № 1 від 27.06.2022 р.)*

Редакційна колегія:

Аніщенко Михайло Анатолійович, доцент кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я, медичного та фармацевтичного права ЗДМУ, кандидат юридичних наук, доцент;

Алексєєв Олександр Германович, завідувач кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я, медичного та фармацевтичного права ЗДМУ, кандидат фармацевтичних наук, доцент;

Гамбург Леонід Самойлович, доцент кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я, медичного та фармацевтичного права ЗДМУ, кандидат юридичних наук, доцент.

За загальною редакцією ректора Запорізького державного медичного університету, доктора медичних наук, професора, Заслуженого діяча науки і техніки України **Колесника Юрія Михайловича**

М 58 Правові проблеми сучасної трансформації охорони здоров'я:
збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю (м. Запоріжжя, 26-27 травня 2022 р.) /
за заг. ред. Ю.М. Колесника. - Запоріжжя: ЗДМУ, 2022. - 136 с.

ISBN 978-966-417-157-3

У збірнику представлені матеріали тез доповідей, що виражають теоретичні та практичні правові проблеми сучасної трансформації охорони здоров'я. Авторами статей є науковці та практики галузі правознавства та охорони здоров'я з різних регіонів України та з інших держав, колом професійних інтересів яких є правові питання медицини та фармації.

УДК 342.9: 614.2

ISBN 978-966-417-157-3

© М.А. Аніщенко, О.Г. Алексєєв, Л. С. Гамбург, 2022
© Видавництво ЗДМУ, 2022

Єренко Олена Костянтинівна,
старший викладач кафедри управління і економіки
фармації та фармацевтичної технології
Запорізького державного медичного університету,
кандидат фармацевтичних наук
Єренко Дмитро Віталійович,
адвокат, кандидат юридичних наук

РІЗНОВИДИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Кожна людина має невід'ємне і непорушне право на охорону здоров'я. Відповідно до основного закону кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. (ст. 49 Конституції України). При чому на Державу покладається обов'язок створювати умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування.

Юридична відповідальність - це застосування заходів державного примусу до особи, яка вчинила правопорушення, слід зауважити, що цей підхід застосовується і до галузі, яка розглядається, а саме охорони здоров'я громадян.

Знання про підстави, види і наслідки юридичної відповідальності, з одного боку, дисциплінує медичних працівників, а з іншого - зменшує ймовірність безпідставного притягнення їх до відповідальності.

Законодавство України про охорону здоров'я базується на Конституції України і складається з Закону України про Основи законодавства України про охорону здоров'я та інших прийнятих відповідно до них актів законодавства, що регулюють суспільні відносини у сфері охорони здоров'я. (ст. 1 ЗУ «Про Основи законодавства України про охорону здоров'я»).

Так, відповідно до статті 80 Основ особи, винні у порушенні законодавства про охорону здоров'я, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законодавством.

Кримінальна відповідальність є найбільш суворим видом юридичної відповідальності.

Підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого цим Кодексом. (ч.1 ст 2 ККУ).

Кримінальне правопорушення - передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення. (ч.1 ст.11 КК). Найпоширенішими ознаками кримінального правопорушення є суспільна небезпечність, винність, протиправність та караність.

Слід зауважити, що кожне кримінальне правопорушення складається з певних елементів, а саме: об'єкту к.п., об'єктивної сторони к.п., суб'єкту к.п. та суб'єктивної сторони к.п.

Відсутність хоча б одного з елементів свідчить про відсутність у діянні особи складу кримінального правопорушення взагалі.

Медичні працівники відповідальні за вчинення злочинів на загальних засадах, до того ж у ККУ є ряд складів злочинів, які мають відношення саме до професійної діяльності лікарів.

Злочини, що вчиняються медичним працівниками у зв'язку зі здійсненням ними професійної діяльності, можна поділити на такі: злочини проти життя і здоров'я особи (пацієнта), злочини проти прав особи (пацієнта), злочини у сфері господарської діяльності з медичної практики, злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, інші злочини, вчинені медичними працівниками у зв'язку з їхньою професійною діяльністю.

Переважає більшість «медичних» злочинів сконцентровані у розділі II ККУ Особливої частини «Злочини проти життя і здоров'я особи». До них належать, зокрема: неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 131 ККУ), розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 132 ККУ), незаконне проведення абортів (ст. 134 ККУ), у разі якщо медичний працівник не має спеціальної медичної освіти, незаконна лікувальна діяльність (ст. 138 ККУ), заняття лікувальною діяльністю без спеціального дозволу, здійснюване особою, яка не має належної медичної освіти, ненадання допомоги хворому медичним працівником (ст. 139 ККУ), неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 ККУ), порушення прав пацієнта (ст. 141 ККУ), незаконне проведення дослідів над людиною (ст. 142 ККУ), порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини

(ст. 143 ККУ), насильницьке донорство (ст. 144 ККУ), незаконне розголошення лікарської таємниці (ст. 145 ККУ).

Випадки притягнення медичних працівників до кримінальної відповідальності, в Україні є порівняно нечастими. Проте медичним робітникам керівникам слід знати про те, які дії чи бездіяльність підпадають під кримінальну-правову заборону і на попередження якої поведінки підлеглих слід спрямовувати свої зусилля.

Адміністративна відповідальність є різновидом юридичної відповідальності, яка настає за правопорушення, передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення. Так, відповідно до статті 9 КпАП адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за котру законом передбачено адміністративну відповідальність. До адміністративних правопорушень належать, зокрема: порушення санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм (ст. 42 КпАП), незаконне виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах (ст. 44 КпАП), порушення встановленого порядку взяття, переробки, зберігання, реалізації і застосування донорської крові та (або) її компонентів і препаратів (ст. 45-1 КпАП).

До осіб, що вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються адміністративні стягнення, передбачені санкціями статей, що встановлюють відповідальність за такі правопорушення. Варто відмітити, що здебільшого це штрафи у розмірі, який визначається від неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Цивільно-правова відповідальність у сфері охорони здоров'я – це вид юридичної відповідальності, який виникає внаслідок порушення майнових або особистих немайнових прав людини у сфері охорони здоров'я і полягає в необхідності відшкодування заподіяної їй шкоди.

До особистих немайнових благ громадян, які безпосередньо пов'язані з медичною діяльністю, належать перш за все життя і здоров'я.

Варто зазначити, що більшість медичних працівників здійснює свою професійну діяльність, перебуваючи у трудових відносинах з закладами охорони здоров'я. Згідно з частиною першою статті 1172 юридична або

фізична особа відшкодовує шкоду, завдану їхнім працівником під час виконання ним своїх трудових (службових) обов'язків.

Більшість позовів, що пред'являються пацієнтами до закладів охорони здоров'я (у тому числі до фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, що займаються медичною практикою), є позовами про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої ушкодженням здоров'я, спричиненого медичною допомогою неналежної якості. Відшкодування такої шкоди здійснюється відповідно до положень глави 82 ЦКУ.

Обов'язковою умовою відповідальності за заподіяння шкоди є причинний зв'язок між протиправною поведінкою і заподіяною шкодою.

Шкода завдана внаслідок медичного втручання може бути майнова та моральна. Майнова шкода визначається в результаті підрахунків втраченого заробітку, витрат на лікування, додаткове харчування, придбання ліків, догляд і т. інше. Ці факти повинні бути підтверджені документально (довідки, фіскальні чеки тощо).

Відповідно до ст ч.2 ст 23 ЦКУ Моральна шкода полягає: у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів, у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна, у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Порядок відшкодування моральної шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи передбачено у ст. 1168 ЦКУ.

Отже, знання законодавства у сфері охорони здоров'я є запорукою нормальної роботи закладів охорони здоров'я особливо під час запровадження воєнного стану на території України.